

903

ZARZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW

z dnia 26 maja 1952 r.

w sprawie ramowego planu kont na rok 1953 dla prowadzonych według zasad rozrachunku gospodarczego państwowych przedsiębiorstw przemysłu drobnego.

Na podstawie § 1 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie zakresu działania Ministra Finansów i zmiany zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 22, poz. 183 i z 1951 r. Nr 25, poz. 185) oraz pkt 2 uchwały Nr 226 Prezydium Rządu z dnia 24 marca 1951 r. w sprawie usprawnienia systemu rachunkowości uspołecznionych przedsiębiorstw umożliwiającego pogłębienie rozrachunku gospodarczego i planowanie kosztów własnych (Monitor Polski Nr A-28, poz. 360 i Nr A-103, poz. 1502) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się na rok 1953 ramowy plan kont

dla prowadzonych według zasad rozrachunku gospodarczego państwowych przedsiębiorstw przemysłu drobnego, stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zatwierdza się ogólne zasady funkcjonowania kont wymienionych w ramowym planie kont, o którym mowa w § 1, zawarte w załączniku Nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1953 r.

Minister Finansów: K. Dąbrowski

Załącznik Nr 1 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 26 maja 1952 r. (poz. 903).

RAMOWY PLAN KONT DLA PAŃSTWOWYCH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁU DROBNEGO

1. Środki trwałe,	20. Rozliczenie amortyzacji,
2. Umorzenie środków trwałych,	21. Fundusze specjalne,
3. Inwestycje,	22. Rozliczenia międzyokresowe,
4. Remonty kapitalne,	23. Rozliczenie faktur i materiałów,
5. Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych,	24. Materiały w magazynie,
6. Fundusz statutowy,	25. Materiały w przerobieniu,
7. Środki oddane i otrzymane,	26. Przedmioty nietrwale,
8. Kasa,	27. Płace,
9. Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne,	28. Produkcja,
10. Kredyty bankowe,	29. Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy,
11. Odbiorcy,	30. Koszty ogólne,
12. Dostawcy,	31. Braki,
13. Dostawy nie fakturowane,	32. Gospodarka nieprzemysłowa,
14. Pracownicy za płace,	33. Wyroby gotowe,
15. Pracownicy za sumy do rozliczenia,	34. Towary w sieci handlowej,
16. Inne należności i zobowiązania,	35. Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów,
17. Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat,	36. Towary wysłane i usługi wykonane,
18. Rozrachunki publiczno-prawne,	37. Podatek obrotowy i koszty związane ze sprzedażą,
19. Rozrachunki wewnętrzno-branżowe,	38. Sprzedaż,
	39. Straty i zyski.

Załącznik Nr 2 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 26 maja 1952 r. (poz. 903).

OGÓLNE ZASADY FUNKCJONOWANIA KONT RAMOWEGO PLANU KONT DLA PAŃSTWOWYCH PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁU DROBNEGO

1. Środki trwałe.

Konto 1 służy do ujęcia środków trwałych w ich wartości inwentarzowej. W bilansie wykazuje się środki trwałe w wartości netto, to znaczy po potrąceniu umorzenia środków trwałych (księgowanego na koncie 2).

O zakwalifikowaniu poszczególnych przedmiotów majątkowych do środków trwałych decydują kryteria ustalone w obowiązujących przepisach.

Zwiększenie wartości środków trwałych może nastąpić w wyniku:

- 1) przyjęcia do eksploatacji własnych inwestycji zakończonych;
- 2) nieodpłatnego przejęcia obcych inwestycji we własnych środkach trwałych (wyzierżawionych);
- 3) nieodpłatnego przejęcia środków trwałych od innych przedsiębiorstw lub instytucji państwowych;
- 4) ujawnienia środków trwałych przy inwentaryzacji;
- 5) przeszacowania środków trwałych na zarządzenie władz;
- 6) przekwalifikowania przedmiotów nietrwałych na środki trwałe.

We wszystkich powyższych przypadkach przyrostem wartości obciąża się konto 1 na dobro konta 6. „Fundusz statutowy”.

W przypadkach wymienionych w pkt 2—6 zwiększeniu wartości środków trwałych towarzyszy zwiększenie umorzenia, które księgowane jest: Wn 6. „Fundusz statutowy”, Ma 2. „Umorzenie środków trwałych”.

Zmniejszenie wartości środków trwałych może nastąpić na skutek:

- 1) nieodpłatnego przekazania środków trwałych;
- 2) sprzedaży środków trwałych (w przypadkach, w których obowiązujące przepisy na to zezwalają);
- 3) przeszacowania środków trwałych na zarządzenie władz;
- 4) przekwalifikowania środków trwałych na przedmioty nietrwałe;
- 5) likwidacji zużytych lub zniszczonych środków trwałych.

We wszystkich wymienionych przypadkach zmniejszenie wartości inwentarzowej (Ma 1) oraz zmniejszenie umorzeń (Wn 2) księgowane jest w korespondencji z kontem 6. „Fundusz statutowy”.

Na koncie 1. „Środki trwałe” ujmuje się także inwestycje dokonane w dzierżawionych środkach trwałych. Umorzenie wartości tych inwestycji księgowane jest bezpośrednio na stronie Ma konta 1 i na stronie Wn konta 6. „Fundusz Statutowy”.

Po upływie terminu dzierżawy inwestycje wraz z umorzeniem przejmują wydzierżawiający, przy czym odpowiednie zapisy przeprowadza się analogicznie do nieodpłatnego przekazania środków trwałych.

Ewidencja szczegółowa środków trwałych i inwestycji w dzierżawionych środkach trwałych z podziałem na poszczególne obiekty lub grupy obiektów prowadzona jest w kartotece analitycznej.

2. Umorzenie środków trwałych.

Na dobro konta 2 księguje się umorzenie środków trwałych w korespondencji z kontem 6. „Fundusz statutowy”.

W ciężar konta 2 księgowana jest wartość zakończonych remontów kapitalnych do wysokości umorzeń remontowanych obiektów (Ma 6) oraz zmniejszenie wartości umorzeń związane ze zmniejszeniem wartości inwentarzowej środków trwałych. Saldo konta 2 uwidacznia się w danych uzupełniających do bilansu (patrz uwagi do konta 1).

3. Inwestycje.

Konto 3 ujmuje wszystkie nakłady dotyczące inwestycji.

W ciężar konta 3 księguje się:

- 1) przy zakupach inwestycyjnych — faktury dostawców inwestycji (Ma 12);
- 2) przy wykonywaniu inwestycji systemem zleconym — faktury wykonawców inwestycji (Ma 12);
- 3) przy wykonywaniu inwestycji systemem gospodarczym:
  - a) zużycie materiałów (Ma 24),
  - b) zużycie wyrobów własnych na cele inwestycyjne (Ma 36),
  - c) płace (Ma 27),
  - d) ubezpieczenia społeczne (Ma 18),
  - e) usługi obce (Ma 12),
  - f) usługi wydziałów wytwórczych (Ma 38),
  - g) różne wydatki związane z inwestycjami (Ma 8, 9).

Ponadto na stronie Wn konta 3 księguje się koszty bankowe w korespondencji z kontem 5. „Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych” bądź 9. „Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne”.

Zaliczki wypłacone dostawcom inwestycyjnym księguje się na koncie 12. „Dostawcy”.

Po zakończeniu inwestycji (któremu w zasadzie towarzyszy zapis: Wn 1, Ma 6) i zatwierdzeniu bilansu suma poniesionych nakładów do wysokości ich sfinansowania zostaje przeniesiona z konta 3 na ciężar konta 5. „Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych”. Szczegółowa ewidencja nakładów na inwestycje z podziałem na poszczególne tytuły bądź roboty inwestycyjne prowadzona jest w kartotece analitycznej.

4. Remonty kapitalne.

Na koncie 4 gromadzi się nakłady na remonty kapitalne.

W ciężar konta 4 księguje się:

- 1) przy zleconym systemie wykonywania remontów kapitalnych — faktury wykonawców (Ma 12);
- 2) przy wykonywaniu systemem gospodarczym:
  - a) zużycie materiałów (Ma 24),
  - b) zużycie wyrobów własnych (Ma 38),
  - c) płace (Ma 27),
  - d) ubezpieczenia społeczne (Ma 18),
  - e) usługi obce (Ma 12),

- f) usługi wydziałów wytwórczych (Ma 38),
g) różne wydatki związane z kapitalnymi remontami (Ma 8, 9).

Ponadto na stronie Wn konta 4 księguje się koszty bankowe w korespondencji z kontem 9. „Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne”.

Po zatwierdzeniu bilansu wartość zakończonych remontów kapitalnych spisuje się w ciężar konta 5. „Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych” do wysokości salda Ma tego konta w zakresie remontów kapitalnych.

Jednocześnie księguje się wartość remontu kapitalnego do wysokości dotychczasowego umorzenia remontowanego środka trwałego Wn 2. „Umorzenie środków trwałych”, Ma 6. „Fundusz statutowy”.

5. Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych.

Na koncie 5 ujmuje się:

- 1) finansowanie inwestycji limitowych;
- 2) fundusz na inwestycje pozalimitowe;
- 3) fundusz na remonty kapitalne.

Na stronie Ma konta 5 księgowane są:

- 1) sumy dokonanych przez Bank Inwestycyjny wypłat środków przewidzianych na finansowanie inwestycji limitowych (Wn 12, 9, 10);
- 2) tworzenie funduszu na inwestycje pozalimitowe (Wn 7, 21);
- 3) tworzenie funduszu na remonty kapitalne (Wn 20, 21).

Na stronie Wn konta 5 księguje się, po zatwierdzeniu bilansu, przeniesienie sfinansowanych nakładów w zakresie inwestycji w korespondencji z kontem 3, w zakresie remontów kapitalnych — z kontem 4.

W urządzeniach analitycznych do konta 5 uwidacznia się odrębnie finansowanie inwestycji limitowych z podziałem na składniki tytułów inwestycyjnych oraz fundusz na inwestycje pozalimitowe i fundusz na remonty kapitalne.

6. Fundusz statutowy.

Konto 6 przeznaczone jest do ewidencji stanu funduszu statutowego i zmian jego wielkości na skutek zwiększenia lub zmniejszenia własnych środków przedsiębiorstwa.

Zwiększenie lub zmniejszenie własnych środków przedsiębiorstwa księgowane jest albo wprost na koncie funduszu statutowego (np. przyrost środków trwałych na skutek inwestycji lub nieodpłatnego przekazania, zmniejszenie na skutek zniszczenia itp.) albo też ujawnia się na koncie 6 dopiero po zakończeniu roku za pośrednictwem konta 7. „Środki oddane i otrzymane” lub 39. „Straty i zyski” (patrz uwagi do konta 7).

Konto funduszu statutowego koresponduje w zasadzie z następującymi kontami: 1. „Środki trwałe”, 2. „Umorzenie środków trwałych”, 7. „Środki oddane i otrzymane”, 39. „Straty i zyski”.

Na koncie 6 przeprowadza się również księgowania związane z likwidacją lub ewentualną sprzedażą środków trwałych przez obciążanie tego konta za wartość inwentarową likwidowanego obiektu i za koszty likwidacji oraz przez uznawanie go — za aktywa uzyskaną z likwidacji (Wn 24. „Materiały w magazynie”, Wn 26. „Przedmioty nietrwałe” bądź — w przypadku sprzedaży części lub całości środka trwałego — Wn konto 16. „Inne należności i zobowiązania” lub odpowiednie konto finansowe (8, 9) oraz za sumę dotychczasowego umorzenia (Wn 2. „Umorzenie środków trwałych”).

7. Środki oddane i otrzymane.

Konto 7 przeznaczone jest do ewidencji:

- 1) środków oddanych przez przedsiębiorstwo tytułem:
  - a) nadwyżek środków obrotowych (Wn 7, Ma 9),
  - b) przelewów do budżetu z zysku (Wn 7, Ma 9),
  - c) przelewów z zysku na inwestycje limitowe (Wn 7, Ma 9) i pozalimitowe (zapis dotyczący utworzenia funduszu Wn 7, Ma 5, zapis dotyczący przekazu środków: Wn 9, Ma 9);
- 2) środków otrzymanych przez przedsiębiorstwo tytułem:
  - a) uzupełnienia środków obrotowych (Wn 9, Ma 7),
  - b) pokrycia planowej straty (Wn 9, Ma 7);
- 3) odpisów na fundusze: zakładowy, popierania produkcji z odpadków i ewentualnie na inne fundusze tworzone na podstawie przepisów specjalnych (Wn 7, Ma 21).

W księgach roku następnego po zatwierdzeniu bilansu i po dokonaniu podziału zysku za rok ubiegły bądź po dokonaniu przelewów wyrównawczych dokonuje się przeniesienia salda zapisów dotyczących roku ubiegłego z konta 7 w ciężar lub na dobro konta 6. „Fundusz statutowy”. Szczegółową ewidencję poszczególnych rodzajów środków oddanych i otrzymanych prowadzi się przy pomocy urządzeń analitycznych.

8. Kasa.

Konto 8 służy do ewidencji operacji kasowych.

9. Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne.

Konto 9 służy do księgowania operacji dokonywanych na rachunkach bankowych przedsiębiorstwa, tj. na rachunku rozliczeniowym oraz na rachunkach gromadzących środki na inwestycje i na remonty kapitalne.

Ponadto na koncie tym księguje się operacje związane z akredytivami otwieranymi na podstawie umów na rzecz dostawców, a także wszelkie inne operacje środkami pieniężnymi (operacje bankowe określone przepisami szczegółowymi, operacje czekowe, чеки limitowane, środki pieniężne w drodze itp.).

Ewidencja każdego rachunku bankowego bądź każdego rodzaju środków pieniężnych prowadzona jest w odpowiednich urządzeniach analitycznych.

10. Kredyty bankowe.

Na koncie 10 księguje się otrzymane sumy kredytów obrotowych (np. kredytów normatywnych, ponadnormatywnych, inkasowych) oraz kredytów antycypacyjnych na inwestycje i remonty kapitalne, udzielanych przedsiębiorstwu w tych przypadkach, kiedy wykonanie inwestycji lub remontów kapitalnych wyprzedza akumulacje środków przeznaczonych na ich sfinansowanie.

Na dobro konta 10 księguje się sumy uzyskanych kredytów w korespondencji z kontem 9. „Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne” lub 12. „Dostawcy”.

Splata kredytów księgowana jest w ciężar konta 10 i na dobro konta 9 lub 5.

Ewidencję każdego rodzaju kredytów prowadzi się w urządzeniach analitycznych.

11. Odbiorcy.

Na koncie 11 księguje się należności wynikające z faktur lub innych dokumentów złożonych do zapłaty

zarówno w trybie inkasa bankowego jak i w trybie poza-inkasowym (Ma 33. „Sprzedaż”).

W momencie zapłaty (awiza bankowego) konto 11 uznaje się w ciężar konta 9.

Na koncie 11 księguje się ponadto otrzymane od odbiorców zaliczki na poczet dostaw wyrobów lub usług w przypadkach, w których obowiązujące przepisy przewidują zaliczkowanie. Ewidencję szczegółową należności u odbiorców lub otrzymanych zaliczek prowadzi się przy pomocy odpowiednich urządzeń analitycznych.

12. D o s t a w c y.

Na koncie 12 księguje się faktury (inkasowe i poza-inkasowe) za dostawy przedmiotów, materiałów i usług zakupionych w związku z działalnością inwestycyjną i eksploatacyjną przedsiębiorstwa.

Strona Ma konta 12 koresponduje z tego tytułu z kontami: 3. „Inwestycje”, 4. „Remonty kapitalne”, 23. „Rozliczenie faktur i materiałów” lub z odpowiednim kontem kosztów. W ciężar konta 12 księguje się spłatę zobowiązań w stosunku do dostawców bądź wypłatę zaliczek z zapisami przeciwstawnymi na koncie 9, 5 lub 10.

Ewidencję szczegółową zobowiązań bądź zaliczek prowadzi się przy pomocy odpowiednich urządzeń analitycznych.

13. D o s t a w y n i e f a k t u r o w a n e.

Konto 13 służy do ujęcia zobowiązań za przyjęte materiały lub usługi, na które nie otrzymano faktury. Konto 13 uznaje się w końcu miesiąca łączną wartością przyjętych i nie fakturowanych dostaw materiałowych w korespondencji z kontem 23. „Rozliczenie faktur i materiałów” bądź wartością przyjętych usług w korespondencji z odpowiednim kontem kosztów.

Na początku następnego miesiąca sumę nie fakturowanych dostaw materiałowych przenosi się na konto 23.

14. P r a c o w n i c y z a p ł a c e.

Konto 14 służy do księgowania rozrachunków z pracownikami z tytułu należności wynikających z umowy o pracę. Na podstawie listy płacy uznaje się konto 14 za całkowitą należność brutto w korespondencji z kontem 27, obciąża zaś za wszelkie potrącenia, pobrane zaliczki, wypłaty netto oraz odpłatne świadczenia przedsiębiorstwa na rzecz pracowników.

15. P r a c o w n i c y z a s u m y d o r o z l i c z e n i a.

Na koncie 15 księguje się rozliczenia z pracownikami z tytułu wydatków dokonywanych przez nich w imieniu przedsiębiorstwa. Konto to obciąża się za sumy wypłacone pracownikom (bez względu na to, czy wypłata następuje przed czy po dokonaniu przez pracownika wydatku) w korespondencji z kontem kasy lub rachunku rozliczeniowego (Ma 8 lub 9).

Uznanie konta 15 następuje za rozliczone wydatki w korespondencji z odpowiednimi kontami kosztów lub materiałów.

16. I n n e n a l e ż n o ś c i i z o b o w i ą z a n i a.

Konto 16 przeznaczone jest do ujęcia należności oraz zobowiązań nie objętych kontami: 11, 12, 13, 14, 15, 18 i 19.

Urządzenia analityczne do konta 16 powinny umożliwić ustalenie wysokości roszczeń spornych i innych należności oraz zobowiązań.

17. R o s z c z e n i a z t y t u ł u m a n k, u b y t k ó w i s t r a t.

Na koncie 17 księguje się po stronie Wn należności z tytułu mank, ubytków i strat stwierdzonych w przedsiębiorstwie, obciążające osoby odpowiedzialne za dane działy gospodarki (Ma konta zapasowe materiałów, wyrobów gotowych lub towarów w sieci handlowej bądź kasy).

Manka i ubytki uznane w toku dochodzenia za nie zawinione odpisuje się z konta na podstawie protokołów i decyzji branżowej jednostki nadrzędnej w ciężar konta 30. „Koszty ogólne” bądź — o ile zostały spowodowane wypadkami losowymi — na konto 39. „Straty i zyski”.

Konto 17 uznaje się ponadto za wpłatę lub potrącenie wartości ubytków i mank w korespondencji z kontami: 8. „Kasa”, 9. „Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne” lub 14. „Pracownicy za płace”.

Analitykę do konta 17 prowadzić należy w sposób umożliwiający ujęcie rozliczeń według osób odpowiedzialnych za stwierdzone ubytki, manka i straty, jak również — ustalenie mank, ubytków i strat nie zawinionych, a jeszcze nie spisanych na konta kosztów bądź na konto 39.

18. R o z r a c h u n k i p u b l i c z n o - p r a w n e.

Na koncie 18 księguje się po stronie Ma kwoty zobowiązań przedsiębiorstwa z tytułu podatków, danin, opłat, ubezpieczeń itp. świadczeń publiczno-prawnych.

W ciężar konta 18 księguje się spłatę wyżej wymienionych zobowiązań (Ma 9). Urządzenia analityczne do konta 18 powinny umożliwić rejestrację rozrachunków publiczno-prawnych według poszczególnych osób bądź tytułów publiczno-prawnych.

19. R o z r a c h u n k i w e w n ę t r z n o - b r a n ż o w e.

Na koncie 19 dokonuje się zapisów, wynikających z rozrachunków przedsiębiorstwa z podległymi mu zakładami, z jednostkami nadrzędnymi lub z innymi przedsiębiorstwami działającymi w ramach wspólnej organizacji gospodarczej.

W bilansie zbiorczym organizacji lub przedsiębiorstwa salda konta 19 nie występują. Urządzenia analityczne do konta 19 powinny umożliwić rejestrację rozrachunków wewnątrzno-branżowych według poszczególnych rodzajów rozrachunków i według jednostek, z którymi prowadzone są rozrachunki.

20. R o z l i c z e n i e a m o r t y z a c j i.

Konto 20 przeznaczone jest do ujęcia rozliczenia amortyzacji. Sumą amortyzacji środków trwałych bądź inwestycji w dzierżawionych środkach trwałych uznaje się konto 20 w ciężar odpowiednich kont kosztów.

Powyższy zapis następuje równoległe do dokonanego uprzednio księgowania: Wn 6, Ma 2 lub 1.

Konto 20 obciąża się:

- 1) za część funduszu amortyzacyjnego przeznaczoną na remonty kapitalne na dobro konta 5. „Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych”;
- 2) za część funduszu amortyzacyjnego przeznaczoną na inwestycje na dobro konta 9. „Rachunki bankowe,

akredytywy i inne środki pieniężne", po dokonaniu przelewu do banku finansującego inwestycje.

Do bilansu zamknięcia konto 20 wchodzi dwiema pozycjami: sumą wskazującą wysokość dokonanych przelewów i sumą wygoszparowanego funduszu amortyzacyjnego.

21. Fundusze specjalne.

Konto 21 przeznaczone jest do ujęcia funduszu zakładowego, funduszu popierania produkcji z odpadków i ewentualnie innych funduszy utworzonych na podstawie zarządzeń specjalnych lub w związku z otrzymaniem środków na cele specjalne.

Konto 21 uznaje się w ciągu roku sumami dokonywanych odpisów na fundusz zakładowy i fundusz popierania produkcji z odpadków w ciężar konta 7. „Środki oddane i otrzymane”.

W przypadku otrzymania środków na cele specjalne konto 21 uznaje się w korespondencji z kontem 9. „Rachunki bankowe, akredytywy i inne środki pieniężne”.

W ciężar funduszy księguje się wydatki na cele przewidziane funduszami bądź przekazanie części danego funduszu na inne cele. Ewidencja szczegółowa powinna umożliwiać kontrolę stanu poszczególnych funduszy i wydatków dokonywanych w ich ciężar.

22. Rozliczenia międzyokresowe.

Konto 22 pełni funkcje konta rozgraniczającego nakłady w czasie (na poszczególne okresy sprawozdawcze).

Na koncie tym księguje się poniesione w danym okresie nakłady (wydatki, które dopiero w przyszłych okresach zaliczy się w ciężar właściwego konta kosztów, np. nakłady na uruchomienie nowej produkcji, zapłacony z góry czynsz itp.), a także rezerwy tworzone — w ciężar kont kosztów — na przyszłe wydatki (np. rezerwy na urlopy, na deputaty, na remonty planowo-zapobiegawcze). Rezerwy tworzy się, o ile przewidziano je w planie gospodarczym przedsiębiorstwa.

W oparciu o odpowiednie urządzenia analityczne, umożliwiające oddzielne ujęcie poszczególnych kategorii rozliczeń międzyokresowych, należy nakłady przyszłych okresów w bilansie wykazywać w aktywach, rezerwy zaś — w pasywach, z tym jednak, że rezerwy, które w czasie ich rozliczenia wykazują saldo Wn, dołącza się do nakładów przyszłych okresów.

23. Rozliczenie faktur i materiałów.

Konto 23 jest kontem służącym do ustalenia wartości materiałów w drodze, wartości materiałów nie fakturowanych, kosztów zakupu materiałów oraz różnic wyceny wewnętrznej.

Na stronie Wn konta 23 księguje się faktury za zakupione materiały i wszelkie koszty zakupu materiałów w korespondencji z kontami dostawców, banku, kasy, produkcji (transportu własnego) itd. Na stronie Ma konta 23 księguje się wartość w cenie ewidencyjnej materiałów przyjętych do magazynu w korespondencji z kontami 24 lub 26.

Wartość przyjętych materiałów, na które w ciągu okresu sprawozdawczego nie otrzymano faktury, przenosi się w końcu okresu z konta 23 na dobro konta 13. „Dostawy nie fakturowane”.

Koszty zakupu materiałów zebrane na koncie 23 przenosi się w końcu okresu, w części przypadającej na

wydane z magazynu materiały, w ciężar odpowiednich kont kosztów.

Odchylenia zebrane na koncie 23, a powstałe na skutek wprowadzenia na konta zapasowe materiałów według wyceny wewnętrznej, są również w końcu okresu przenoszone z konta 23 na odpowiednie konta kosztów w części przypadającej na wydane z magazynu materiały. Pozostałe saldo konta 23 wyraża wartość materiałów zakupionych, lecz jeszcze nie otrzymanych, koszty zakupu materiałów w drodze oraz koszty zakupu i różnice wyceny wewnętrznej przypadające na remanent materiałów.

Saldo to wykazywane jest w sprawozdawczości w następujących pozycjach analitycznych: „Materiały w drodze”, „Koszty zakupu materiałów”, „Różnice wyceny wewnętrznej materiałów” bądź „Odchylenia od cen planowych”.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo zostanie zobowiązane do ewidencji materiałów po cenach planowych, konto 23 uznaje się za zakupione materiały po cenach planowych, odchylenia zaś od cen planowych podobnie jak odchylenia od wyceny wewnętrznej przenosi się okresowo na odpowiednie konta kosztów.

24. Materiały w magazynie.

Konto 24 przeznaczone jest do ewidencji pozostałych w magazynie zapasów:

- 1) materiałów podstawowych;
- 2) materiałów pomocniczych;
- 3) paliwa;
- 4) części zapasowych maszyn i urządzeń
- 5) opakowań;
- 6) odpadków;
- 7) zapasów nieprzemysłowych (materiały i produkty gospodarki nieprzemysłowej oraz inwentarz żywy).

Na koncie tym ewidencjonuje się również materiały zakupione z przeznaczeniem na inwestycje i remonty kapitałowe wykonywane sposobem gospodarczym. Przychód materiałów do magazynu księgowany jest w ciężar konta 24 zasadniczo w korespondencji z kontami: 23. „Rozliczenie faktur i materiałów”, 25. „Materiały w przerobie” oraz z kontem 28. „Produkcja” i 32. „Gospodarka nieprzemysłowa”. Materiały wydane do zużycia w przedsiębiorstwie księguje się w ciężar kont kosztów bądź konta inwestycji lub remontów kapitałowych.

W przypadku sprzedaży materiałów wartość ich przenosi się na konto 38. „Sprzedaż”.

Materiały wysłane, lecz nie sprzedane, wykazuje się w bilansie na koncie 36. „Towary wysłane i usługi wykonane”.

25. Materiały w przerobie.

Konto 25 służy do księgowania operacji związanych z oddaniem materiałów do obcego przerobu.

Konto 25 obciąża się wartością wydanych do przerobu obcego materiałów oraz kosztami przerobu i przewozu w obu kierunkach. Przychód materiałów przerobionych księguje się na dobro konta 25 i w ciężar konta 24 lub 26.

26. Przedmioty nietrawiałe.

Na koncie 26 księguje się środki produkcji zaliczone, w myśl odpowiednich instrukcji do przedmiotów nietrawiałych.

Należą tu przede wszystkim narzędzia, odzież specjalna (bez względu na wartość), drobny inwentarz biurowy i magazynowy itp. Na dobro konta 26 księguje się odpisy z tytułu zużycia przedmiotów — w ciężar odpowiednich kont kosztów:

- 1) 50% wartości pierwotnej przedmiotu spisuje się w chwili wydania go do użytkowania;
- 2) pozostałe 50% (po potrąceniu wartości złomu) — w momencie likwidacji przedmiotu.

W urządzeniach analitycznych do konta 26 należy uwidocznic odrębnie:

- 1) wartość przedmiotów nietrwałych na składzie;
- 2) wartość początkową przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu;
- 3) zużycie przedmiotów nietrwałych.

27. P ł a c e.

Konto 27 służy do rozliczania rzeczywistych wynagrodzeń należnych pracownikom stałym lub zatrudnionym dorywczo. Właściwe instrukcje w sprawie sporządzania planów techniczno-przemysłowo-finansowych określają szczegółową nomenklaturę płac podstawowych i dodatkowych, księgowanych na koncie 27.

Konto 27 obciąża się w zasadzie na dobro konta 14. „Pracownicy za płace” bądź 16. „Inne należności i zobowiązania”, uznaje zaś w ciężar właściwych kont kosztów, inwestycji itd. bądź w ciężar konta 22. „Rozliczenia międzyokresowe”.

Konto 27 nie wykazuje salda na koniec okresu.

28. P r o d u k c j a.

Na koncie 28 księguje się koszty produkcji wydziałów podstawowych i pomocniczych.

Koszty produkcji wydziałów podstawowych ujmuje się w ten sposób, że koszty bezpośrednie przechodzą na konto 28 wprost z konta materiałów, płac itd., natomiast koszty ogólne (wydziałowe, ogólnofabryczne) przenosi się na konto 28 z konta 30, gdzie je pierwotnie zgrupowano. Ponadto w ciężar konta 28 księguje się ostateczną stratę na brakach zapisem przeciwnym na koncie 31. Koszty produkcji wydziałów pomocniczych gromadzone są od razu w całości na koncie 28; jedynie w przypadku wykonywania w tych wydziałach wyrobów lub usług zaliczanych do produkcji towarowej koszty ogólnofabryczne, przypadające na te wyroby lub usługi, przenosi się na konto 28 z konta 30.

W odpowiednich urządzeniach analitycznych do konta 28 ująć należy odrębnie — w pierwszym rzędzie — produkcję wydziałów podstawowych i produkcję wydziałów pomocniczych.

Z kolei w ramach obu tych grup stosuje się w razie potrzeby dalszy podział:

- 1) dla produkcji wydziałów podstawowych — na fazy produkcji lub obiekty kalkulacji (nośniki);
- 2) dla produkcji wydziałów pomocniczych — na poszczególne wydziały pomocnicze, a w ich obrębie — na szczegółowe pozycje sprawozdawcze kosztów oraz ew. na obiekty kalkulacji.

Koszt własny wyrobów wyprodukowanych na własne potrzeby i usług wewnętrznych wydziałów pomocniczych przenosi się ze strony Ma konta 28 w ciężar kont: 30. „Koszty ogólne” (za usługi wewnętrzne), 24. „Materiały w magazynie” lub 26. „Przedmioty nietrwałe” (za materiały, narzędzia itp. wytworzone we własnym zakresie na użytek wewnętrzny).

Koszt własny braków nienaprawialnych przenosi się ze strony Ma konta 28 w ciężar konta 31. „Braki”.

Wyroby gotowe zaliczane do produkcji towarowej księguje się w miarę przyjmowania do magazynu w wysokości planowanego fabrycznego kosztu własnego na dobro konta 28 i w ciężar konta 33. Odchylenia między kosztem planowanym a rzeczywistym wyrobów gotowych przenosi się na końcu okresu z konta 28 również na konto 33, gdzie grupuje się je w analityce na oddzielnej karcie.

Usługi zaliczane do produkcji towarowej księguje się w końcu okresu w wysokości rzeczywistego fabrycznego kosztu własnego na dobro konta 28 i w ciężar konta 38 bądź 36.

Produkcja w toku pozostaje na koncie 28 i wykazywana jest w bilansie.

29. K o s z t y b e z p i e c z e ń s t w a i h i g i e n y p r a c y.

Na koncie 29 ewidencjonuje się nakłady na utrzymanie bezpieczeństwa i higieny pracy na terenie poszczególnych wydziałów wytwórczych i fabryki jako całości. Rodzaje nakładów zaliczanych na konto 29 ustalają właściwe instrukcje Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Instrukcje te stanowią jednocześnie podstawę do budowy analityki dla konta 29.

Nakłady gromadzone na koncie 29 ulegają przy końcu okresu sprawozdawczego jednorazowemu rozliczeniu i przeniesieniu w zasadzie w ciężar kont 28. „Produkcja” i 30. „Koszty ogólne”.

30. K o s z t y o g ó l n e.

Na koncie 30 księguje się koszty wydziałowe wydziałów podstawowych oraz koszty ogólnofabryczne.

W urządzeniach analitycznych do tego konta każdą z tych dwu grup ujmuje się oddzielnie.

Poza tym dla kosztów wydziałowych stosuje się ewidencję analityczną uwzględniającą podział kosztów na poszczególne wydziały, a w ramach wydziałów — na pozycje kosztów, obowiązujące przy sprawozdawczości i planowaniu.

Podział na pozycje sprawozdawcze stosuje się również przy kosztach ogólnofabrycznych, przy czym pozycje szczegółowe tych kosztów ujmuje się w zasadzie w 4 grupach.

Poniżej podaje się przykładowy wykaz pozycji sprawozdawczych kosztów:

- a) wydziałowych:
  1. Płace i ubezpieczenia społeczne,
  2. Bezpieczeństwo i higiena pracy,
  3. Amortyzacja środków trwałych,
  4. Utrzymanie i remont bieżący środków trwałych,
  5. Zużycie i konserwacja przedmiotów nietrwałych,
  6. Transport wewnętrzno-fabryczny,
  7. Racjonalizacja, wynalazczość,
  8. Straty spowodowane przestojami,
  9. Pozostałe koszty wydziałowe;
- b) ogólnofabrycznych:

I. K o s z t y a d m i n i s t r a c y j n o - g o s p o d a r c z e:

1. Płace i ubezpieczenia społeczne,
2. Delegacje, przejazdy, przeniesienia,
3. Transport osobowy własnymi środkami,

4. Koszty biurowe,
5. Amortyzacja, utrzymanie i remont bieżący budynków i inwentarza administracyjno-gospodarczego.
6. Pozostałe koszty administracyjno-gospodarcze;

II. Koszty ogólnoprodukcyjne:

7. Amortyzacja, utrzymanie i remont bieżący środków trwałych i przedmiotów nietrwałych o charakterze ogólnoprodukcyjnym,
8. Bezpieczeństwo i higiena pracy,
9. Uzupełnianie i szkolenie kadr,
10. Nakłady finansowe,
11. Racjonalizacja i wynalazczość o znaczeniu ogólnofabrycznym,
12. Premie za oszczędność energii i paliwa z potrąceniem ściąganych kar,
13. Pozostałe koszty ogólnoprodukcyjne;

III. Koszty wydzielonego zarządu (narzut na utrzymanie jednostek nadrzędnych);

IV. Koszty nieprodukcyjne:

14. Kary, grzywny i odszkodowania,
15. Ubytki i manka,
16. Straty spowodowane przestojami,
17. Inne koszty nieprodukcyjne.

Koszty ogólne z rozróżnieniem kosztów wydziałowych i ogólnofabrycznych przenosi się ze strony Ma konta 30 w ciężar konta 28.

W jednostkach nadrzędnych utrzymywanych z narzutów na koszty podległych zakładów w ciężar konta 20 księgowane są wszelkie nakłady związane z utrzymaniem danej jednostki, na dobro zaś konta 30 księgowane są w korespondencji z kontem 19 narzuty należne od podległych jednostek. W jednostkach nadrzędnych koszty, księgowane w ciężar konta 30, grupuje się w analizie następująco:

- 1) płace i ubezpieczenia społeczne;
- 2) delegacje, przejazdy i przeniesienia;
- 3) transport osobowy własnymi środkami;
- 4) koszty biurowe;
- 5) utrzymanie i amortyzacja nieruchomości i ruchomości;
- 6) pozostałe koszty.

Należy dążyć do tego, aby pozycje analityczne kosztów ograniczały się do ilości niezbędnej dla potrzeb kontroli wykonania planu kosztów i sprawozdawczości.

31. B r a k i.

Na koncie 31 ustala się straty na brakach produkcyjnych. Przy brakach naprawialnych w ciężar konta 31 księguje się koszty samej naprawy; przy brakach nienaprawialnych konto 31 obciąża się pełnymi kosztami braku w korespondencji z kontem 28. „Produkcja”.

Konto 31 uznaje się w ciężar konta 24. „Materiały w magazynie” — za uzyskany złom, w pozostałej zaś części, stanowiącej ostateczną stratę na brakach — w ciężar konta 28. „Produkcja”.

32. G o s p o d a r k a n i e p r z e m y s ł o w a.

Na koncie 32 księguje się nakłady i dochody związane z prowadzeniem przyfabrycznej gospodarki o typie nieprzemysłowym, głównie dla zaspakajania potrzeb personelu fabryki.

W razie występowania kilku odmian tego rodzaju gospodarki konto 32 wymaga prowadzenia odpowiedniej analityki. Efektem działalności gospodarki nieprzemysłowej mogą być zarówno produkty materialne (np. zboże, warzywa, owoce), jak i usługi o charakterze nieprodukcyjnym (np. usługi mieszkaniowo-komunalne, transportowe).

Remanenty robót bądź produkcji nieprzemysłowej w toku pozostają na koncie 32 i wykazywane są w bilansie.

Wynik gospodarki nieprzemysłowej przenosi się na konto 39. „Straty i zyski”.

33. W y r o b y g o t o w e.

Na koncie 33 księguje się przychód i rozchód magazynowy wyrobów zaliczanych do produkcji towarowej.

Przychód wyrobów do magazynu księgowany jest bieżąco w koszcie planowanym w ciężar konta 33 z zapisem przeciwnym na koncie 28. „Produkcja”; w końcu okresu sprawozdawczego na konto 33 przenosi się z konta 28 odchylenia od kosztów planowanych. Rozchód wyrobów gotowych księguje się na dobro konta 33 i w ciężar konta 38. „Sprzedaż” lub konta 36. „Towary wysłane i usługi wykonane”.

Odchylenia dotyczące remanentu wyrobów gotowych w magazynie oraz wysłanych wyrobów pozostają na koncie 33, z tym że w bilansach część dotycząca wyrobów wysłanych wykazuje się łącznie z saldem konta 36.

Odchylenia dotyczące wyrobów sprzedanych przenosi się z oddzielnym zapisem z konta 33 na konto 38.

34. T o w a r y w s i e c i h a n d l o w e j.

Na koncie 34 ewidencjonuje się towary znajdujące się w sieci handlowej (we własnych punktach sprzedaży detalicznej). Konto 34 obciąża się:

- 1) za przychód towarów przyjętych do sprzedaży:
  - a) pochodzących z zakupu w korespondencji z kontami 8, 9, 12,
  - b) pochodzących z własnej produkcji na dobro konta 38. „Sprzedaż” — za wartość w cenie zbytu i w korespondencji z kontem 35 za różnicę między ceną zbytu i ceną ewidencyjną;
- 2) za nadwyżki towarowe ujawnione przy inwentaryzacji na dobro konta 39.

Konto 34 uznaje się za towary sprzedane w ciężar konta 38 za wartość w cenie zbytu oraz w ciężar konta 35 za różnicę między ceną zbytu a ceną ewidencyjną towarów sprzedanych. Na dobro konta 34 księguje się ponadto manka i ubytki stwierdzone przy inwentaryzacji, obciążając konto 17 za ich wartość w cenie zbytu, a konto 35 — za różnicę między ceną zbytu a ceną ewidencyjną.

35. O d c h y l e n i a o d c e n e w i d e n c y j n y c h t o w a r ó w.

Na koncie 35 księguje się różnicę pomiędzy wartością ujętych na koncie 34 zapasów towarowych według cen ewidencyjnych a ich wartością według cen zbytu.

Konto 35 uznaje się za różnicę pomiędzy ceną ewidencyjną a ceną zbytu zaprzychodowanych towarów w korespondencji z kontem 34. Obciąża się konto 35 na dobro konta 34 za różnicę między ceną zbytu a ceną ewidencyjną towarów sprzedanych oraz stwierdzonych mank i ubytków.

36. Towary wysłane i usługi wykonane.

Na koncie 36 ewidencjonuje się w końcu okresu sprawozdawczego (miesiąca) wszelkie towary wysłane i usługi wykonane, a jeszcze nie sprzedane. Za moment sprzedaży uważa się moment wysłania faktury do inkasa lub bezpośrednio do odbiorcy (przy fakturach pozainkasowych).

Wartość produkcji towarowej świadczonej na cele inwestycji, remontów kapitalnych i gospodarki nieprzemysłowej, nie podlega ewidencji na tym koncie, ponieważ sprzedaż jej następuje w chwili przekazania.

Konto 36 obciąża się w końcu okresu sprawozdawczego:

- 1) na dobro konta 33. „Wyroby gotowe” — za planowany koszt własny wyrobów gotowych wysłanych, a nie sprzedanych;
- 2) na dobro konta 28. „Produkcja” — za koszt własny wykonanych, a nie sprzedanych usług;
- 3) na dobro konta 24. „Materiały w magazynie” — za wysłane, lecz jeszcze nie sprzedane materiały, odstępowane odpłatnie osobom trzecim.

Konto 36 uznaje się za planowany koszt własny sprzedanych w danym okresie, a uprzednio wysłanych towarów bądź wykonanych usług w ciężar konta 38.

Odchylenia dotyczące tych towarów bądź usług spisuje się w ciężar konta 38 z konta 33.

37. Podatek obrotowy, podatek od operacji nietowarowych i koszty związane ze sprzedażą

Na koncie 37 księguje się podatek obrotowy i od operacji nietowarowych należny od sprzedanych wyrobów i usług (Ma 18) oraz koszty związane ze sprzedażą, tj. koszty transportu i ekspedycji (o ile koszty te obciążają, zgodnie z warunkami umowy, dostawcę), a także wszelkie inne koszty, wliczane na podstawie odpowiednich instrukcji do kosztu własnego sprzedaży (np. koszty reklamy i propagandy, koszty ustalenia standartów na wyroby, koszty badań nad metodami produkcji, o ile badania te nie przyniosły oczekiwanego efektu i o ile nie były pokryte ze specjalnych funduszy).

Sumy zebrane na koncie 37 przenosi się w końcu roku na konto 38. „Sprzedaż”.

W analizie do konta 37 należy ujmować odrębnie przynajmniej podatek obrotowy lub od operacji nietowarowych oraz poszczególne grupy kosztów związanych ze sprzedażą, jak koszty transportu, ekspedycji itd. W ramach tego podziału należy prowadzić oddzielnie ewidencję kosztów sprzedaży towarów z własnej sieci handlowej i wyrobów gotowych.

38. Sprzedaż.

Na koncie 38 księguje się sprzedaż wyrobów, usług, materiałów i towarów.

W ciężar konta 38 przenosi się fabryczny koszt własny sprzedanych wyrobów, usług, towarów oraz wartość materiałów odstępowanych odpłatnie względnie sprzedanych wraz z wyrobami (opakowania).

Fabryczny koszt własny sprzedanych wyrobów i usług księgowany jest w dwóch pozycjach:

- 1) planowany koszt własny;
- 2) odchylenie od kosztu planowanego.

W końcu roku w ciężar konta 38 przeksięgowuje się z konta 37 sumę podatku obrotowego i od operacji nietowarowych oraz koszty związane ze sprzedażą.

Na dobro konta 38 księguje się:

- 1) przy sprzedaży na zewnątrz — sumę faktur oddanych do inkasa lub wysłanych odbiorcom (w przypadkach rozliczeń pozainkasowych);
- 2) przy sprzedaży na cele inwestycji, remontów kapitalnych i gospodarki nieprzemysłowej — wartość produkcji towarowej według odpowiednich dokumentów wewnętrznych;
- 3) przy sprzedaży własnym punktom sprzedaży — wartość towarów oddanych do sprzedaży według odpowiednich dokumentów wewnętrznych.

39. Straty i zyski.

Na koncie 39. „Straty i zyski” ujmuje się wyniki sprzedaży wyrobów, usług, materiałów i towarów, wyniki gospodarki nieprzemysłowej oraz wszelkie inne straty (zyski) nie wliczane do kosztów produkcji bądź sprzedaży; umożliwia to wykazanie na tym koncie ostatecznego wyniku działalności przedsiębiorstwa za rok sprawozdawczy.

W ciągu roku sprawozdawczego na koncie 39 księguje się (zapisy typowe):

- 1) zyski (straty) z lat ubiegłych, ujawnione w roku bieżącym;
- 2) podatek obrotowy i podatek od operacji nietowarowych należny od wyrobów, usług i towarów sprzedanych w latach ubiegłych;
- 3) przedawnione należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej);
- 4) wpływy należności spisanych jako nieściągalne;
- 5) inne należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej);
- 6) straty wywołane działaniem siły wyższej (wartość zniszczonych materiałów produkcji w toku i wyrobów, koszty zapobiegania klęskom żywiołowym, koszty usuwania skutków działania siły wyższej itp.), po potrąceniu premii ubezpieczeniowej;
- 7) straty związane z doświadczeniami i próbami przeprowadzanymi na zlecenie władz, pod warunkiem, że te doświadczenia i próby nie dotyczyły produkcji bieżącego okresu bądź że nie były one sfinansowane ze środków na ten cel przeznaczonych;
- 8) nakłady na uruchomienie nowej produkcji, o ile została ona zaniechana;
- 9) straty z tytułu anulowanych zleceń;
- 10) straty wywołane przestojami, o ile nie wlicza się ich do kosztów produkcji;
- 11) koszty utrzymania nieczynnych zakładów lub działów;
- 12) wpływy z dzierżawy ruchomości bądź nieruchomości (po potrąceniu kosztów uzyskania tych wpływów);
- 13) różnice między wysokością rozszczenia a kosztem własnym zawinionych ubytków i mank;
- 14) nadwyżki (superaty) środków obrotowych;
- 15) drobne różnice spowodowane zaokrągleniem księgowanych kwot.

W końcu roku przenosi się na konto 39 wynik na gospodarce nieprzemysłowej (z konta 32) oraz zysk (strata) na sprzedaży wyrobów, usług, materiałów i towarów (z konta 38).

Ostateczne saldo konta 39 wykazywane jest w bilansie, a po jego zatwierdzeniu i dokonaniu podziału zysku (pokrycia strat) — podlega przeksięgowaniu w księgach nowego roku na konto 6. „Fundusz statutowy”.